

COLUMN MYRTHE MEESTER

Schreeuwende vingers

Het is een duizelingwekkend contrast. Zonet liep ik nog door de lieflijke straatjes van het Franse stadje Colmar in de Elzas, vol vakwerkhuisjes in pasteltinten. Maar nu sta ik plotseling oog in oog met een lichaam vol bloed, branderige zweren en een stekelige doornenkranen op het hoofd. Dit is het beroemde Isenheimer-altaar (1515) van Matthias Grünewald, het meest dramatische kruisigingsschilderij uit de kunstgeschiedenis. Hier is Jezus geen serene, gepolijste verlosser die met gespreide armen de wereld omhelst, maar een gruwelijk gemarteld mens met een gelige huid en een grijsgroene gloed op de lippen. Met verlossing heeft dit altaarstuk in Musée d'Unterlinden volgens mij weinig te maken. Het zijn vooral de handen. Die met spijkers doorboorde handpalmen en verkrampde, naar de hemel uitgestrekte vingers – bijna klauwen. Het zijn die vingers waar ik kippenvel van krijg, steeds weer. Vingers die schreeuwen: 'Waarom?' en 'Help mij!'. Matthias Grünewald had iets met handen. Alle handen in zijn schilderij (tien in totaal) nemen een expressieve houding aan. Zo staat Johannes de Doper triomfantelijk naar Jezus te wijzen met een opengeslagen bijbel in zijn hand: 'Kijk eens, dames en heren, dit is de man die in de Schrift wordt aangekondigd.' Zo nuchter als hij erbij staat, zo dramatisch is de aanblik van Jezus' moeder, die handenwringend in de armen van de jonge apostel Johannes hangt, haar ogen gesloten, haar gezicht lijkleek, alsof ze de pijn van haar toegenomen zoon aan den lijve ondergaat.

Maar het meest dramatisch is Maria Magdalena, geknield aan de voet van het kruis, met loshangende gouden haren en haar blik gericht op het gezicht van haar stervende geliefde. Vooral haar handen zijn pure expressie: gevouwen, ten hemel geheven, met krampachtig gespreide vingers die een echo vormen van de 'schreeuwende' vingers van Jezus.

Detail van het Isenheimer-altaar dat Matthias Grünewald (1470-1528) in de jaren 1510-1515 schilderde.

Penny Siopis, **Note 33**, uit de serie 'Grief', 2014, lijm, inkt en olieverf op papier, 44,5 x 27 cm.

Ook bij haar zie je haar verdriet vooral in haar handen, haar 'Waarom?' en 'Help mij!'. Niet vaak heb ik zo lang en intens naar een kunstwerk gekeken, de kleuren en gebaren indrinkend met mijn ogen. Daarom schrijf ik over mijn confrontatie met het Isenheimer-altaar, die alweer zeven jaar geleden plaatsvond, in de tegenwoordige tijd. Mijn herinnering eraan kwam weer helemaal naar boven toen ik Grünewalds rouwende Maria Magdalena laatst herkende in een schilderij van de hedendaagse Zuid-Afrikaanse kunstenaar Penny Siopis, onderdeel van haar serie *Grief*, die ze maakte na het onverwachte overlijden van haar man.

In Siopis' doek zie je een knielende vrouw met haar gevouwen handen smekend in de lucht gestoken. De kunstenaar bevestigt dat ze inspiratie uit het Isenheimer-altaar heeft geput: 'Grünewalds Magdalena is mijn favoriet. Haar ansichtkaart hing bij me aan de muur.' Siopis is erin geslaagd haar Magdalena nóg een tikje expressiever te maken dan het origineel van Grünewald. De rouwende vrouw is gehuld in een wervelwind van kleuren, zoals paars, de kleur van beursheid, en vurig oranje, dat haar allesverzengende pijn symboliseert. Vanuit haar mond en vingers schieten vlamme vuurtongen omhoog, de hemel in: een stille, machteloze schreeuw in de ruimte.